

Oude Kerk, Witte Donderdag 1 april 2021

ds. Johan Meijer

gelezen: Exodus 12: 15-20 en Johannes 13: 1-15

titel: Water van de reiniging, kruiden van de zuivering, maaltijd van herinnering.

overdenking

gemeente van onze Heer Jezus Christus, die Zijn leven met ons deelde, lieve mensen van God,

Straks na de overdenking horen wij het lied 'Water van de reiniging', dat onderdeel is van het Paasoratorium *Als de graankorrel sterft...* Het is niet de eerste keer in deze Veertigdagentijd dat wij een stuk uit dit oratorium horen. Op de Aswoensdag hoorden wij het 'Veertigdagenlied', waarmee het begint: 'Veertig dagen weken jaren, wachten, weten en ervaren, dat iets nieuws, verandering met vreugd' en moeite samenging'. Op de zondag met Jezus' woorden over de graankorrel die in de aarde moet vallen, om te sterven opdat er vrucht kan voortkomen hoorden we het lied 'Als de graankorrel valt'. In de finale van de Paaswake horen wij het grootse 'Licht, licht, alles wordt licht'. En straks dus: 'Water van de reiniging'.

Velen is dit oratorium dierbaar, vooral leden van de koren die in 2014, zeven jaar geleden alweer, meewerkten aan de gehele uitvoering door de Veertigdagentijd heen en met Pasen. Mensen van het Kerkkoor, de Cantorij, Cantabo, ieder verantwoordelijk voor een deel van het geheel. Juist door het te oefenen zing je het je te binnen, maak je het je eigen, wordt het deel van jezelf. Voor mij geldt dat al 25 jaar, omdat ik een jaar na het ontstaan een uitvoering mee mocht maken. Het oratorium is me dierbaar, al lange tijd.

Vanwege de muziek die me raakt, de mooie, inclusieve taal van Marijke de Bruijne. Vanwege de beelden die zij oproept, heel alledaagse beelden, heel natuurlijke beelden ook. De overgang van winter naar lente is een belangrijk motief. 'Water van de reiniging, was af het vuil van deze winter'. Een nieuw seizoen breekt aan en is al aangebroken, het seizoen van de herleving. De natuur verkondigt uitbundig mee in deze tijd.

Maar met dat water van de reiniging zit natuurlijk ook een verwijzing naar de voetwassing door Jezus, we hoorden er over, het stof van deze dag was af, het stof aan je voeten, was af. En hoe verrassend wie je de voeten wil komen wassen: de Heer zelf, die dienstknecht wil zijn, die zijn macht aflegt en zijn kracht laat zien in het dienen van zijn medemens. Nog altijd indrukwekkend vind ik het dat paus Franciscus als één van zijn eerste openbare daden op Witte Donderdag de voeten van gevangenen ging wassen.

Water van de zuivering, op verschillende lagen: het water dat voeten wast, heel basaal, het water dat doorgang geeft naar nieuw perspectief: de doorgang vanuit het Angstland naar Bevrijding, maar ook...: het water dat oren wast en duidelijk maakt dat macht de heilige plicht in zich draagt om te dienen. Ja, heilige plicht, die woorden die nogal eens klonken in het kamerdebat van vandaag. 'Het is mijn heilige plicht...', ja inderdaad, het is onze heilige plicht om elkaar te dienen, in welke positie je ook bent. Net als Jezus het deed, als voorbeeld, als teken, als oproep en appèl om elkaar te dienen. Niet als slaven, maar als vrije mensen, niet als de keurige uitvoering van een wet, maar als uiting van oprechte liefde, niet als berekening om er kijkers en kiezers mee te trekken, maar gewoon: recht uit het hart, gemeend, onomwonden! Net als Jezus het deed, met zijn water van de reiniging, dat het vuil van de winter weg wil wassen, het vuil van het verleden. Waarmee Hij ons werkelijk een nieuwe kans wil geven, een nieuw begin, een nieuw perspectief.

En dan de kruiden van de reiniging, waarmee Marijke de Bruijne, die het oratorium schreef, een ware encyclopedie van heilzame kruiden openbaart, kleurrijk, geurig, beeldend. Maar uiteraard ook met een verbinding naar de kruiden van de Seidermaaltijd, het Pesachmaal, dé Paasmaaltijd bij uitstek, waarbij met de symbolen van natuurlijke producten en hun bijbehorende smaken het verhaal verteld wordt over de bitterheid van de slavernij (bitter kruid), het zilte van de tranen die vergoten werden (zout water), het zoete van bevrijding (Charoset, een soort appelmoes met amandelen- tevens het cement om de stenen mee te metselen), groene kruiden van nieuw leven, en... jawel, ook: een ei! Jazeker, een ei komt al voor in de Seidermaaltijd, en staat daar voor zowel het nieuwe leven, als een natuurlijk beeld, als ook voor de stenen die goed doorbakken moesten worden om die opzichtige steden in Angstland mee te bouwen, door de slaven, die niet meer als

mensen werden gezien, zoals de velen die het leven lieten bij de bouw van het WK-stadion in Qatar, 6500 arbeidsmigranten 'slechts'.

Kruiden van de reiniging in een maaltijd van herinnering, waarin met al die symbolen en smaken het Verhaal verteld wordt, het grote verhaal, ieder jaar opnieuw, dat verhaal van onderdrukking, slavernij, mensonterend lijden én die bevrijding, die zo duur bevochten is, en waar eerst tien plagen aan vooraf gingen – komt er dan nooit een eind aan? Ik heb nou toch wel genoeg voor de kiezen gehad! – maar dan tóch die bevrijding. En die mag gevierd worden met Pesach, ieder jaar opnieuw, voluit en van harte, met geen karig slokje wijn: bij een Seidermaaltijd horen vier volle glazen wijn. Maar vieren doe je nooit zonder verhalen, herhalen, herinneren, steeds opnieuw elkaar vertellen, dat niets en nooit vanzelfsprekende van bevrijding en nieuw leven.

En daar voegt dan Jezus iets aan toe. Hij betreft dat grote Exodusverhaal op zijn lijden, sterven en opstaan. Alle symbolen die Hem vanuit zijn eigen traditie daarbij vertrouwd en dierbaar waren deden mee. Heel dat verhaal van slavernij, uittocht en bevrijding deed mee. Heel die dramatiek die bij het Pesachfeest wordt opgeroepen in alle verhalen en rituelen die daarbij horen. Dus dat brood, het was ongetwijfeld ongedesemd brood, heeft al een eeuwenlange traditie als Jezus het op zichzelf betreft, op zijn lichaam, dat gebroken zal worden, zoals Hij dit brood breekt voor zijn vrienden. En die beker, de vreugdebeker om de Bevrijding, had al eeuwenoude papieren als Jezus het op zichzelf betreft en verbindt met zijn bloed dat vergoten zal worden, al zo snel na deze maaltijd. Het laatste Avondmaal staat niet op zichzelf, maar is geworteld in heel die geschiedenis van God met zijn volk Israël. En Jezus betreft heel die geschiedenis op zichzelf. Niet om zichzelf in de schijnwerpers te zetten, maar om te laten zien dat heel die geschiedenis zich steeds maar weer herhaalt.

Heel die geschiedenis met Farao's en hogepriesters en corrupte wereldleiders en discutabele politici.

Heel die geschiedenis met tot slaaf gemaakte mensen, monddode mensen die hun kritische geluid niet mogen laten horen, en die een functie elders mogen vervullen, het liefst zo ver mogelijk weg.

Heel die geschiedenis die de zachtheid van de liefde in de wurggreep van stalen regels wil dwingen, die weerlozen nog weerlozer maakt en bezitslozen nog armer, totdat zij gebroken zijn.

Heel die geschiedenis waarvan het heden onderdeel is, en waar vaak niets geleerd te zijn van welk verleden dan ook.

Heel die geschiedenis stelt Jezus present. Dit is mijn lichaam, dit is mijn bloed. Het moet opnieuw geschieden, omdat het collectieve geheugen vergat hoe vol van Passie en Liefde God Zijn volk bevrijdde. Maar ook en vooral vergat hoe die bevrijde staat in stand gehouden kan worden, namelijk door zich te houden aan alles wat de God van Passie en Liefde ons geleerd heeft te doen: elkaar behoeden, beschermen, dienen, liefhebben, in de waarde laten, te zien als mens en niet als ding.

Het moet opnieuw gebeuren en Jezus zal die weg gaan. Die afschuwelijke weg die voor hem ligt. Die *Via Dolorosa*, weg van lijden, van aanvechting, van bloed, zweet, tranen, hoon, vernedering. Hij gaat er voor. Met heel zijn lichaam, met al zijn bloed gaat Hij er voor, om te laten zien hoe deze wereld in elkaar steekt. En om te laten zien dat het nog steeds de moeite waard is de woorden en waarden van de Eeuwige, die zijn volk uit Angstland bevrijdde, ons eigen te maken, te binnen te zingen, te herinneren, in ons hart te prenten.

Amen